Nr 16

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:84 om kommunal biståndsverksamhet jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1975:84 läggs fram förslag om en särskild lag, som ger kommuner och landstingskommuner rätt att lämna internationell katastrofhjälp genom att bistå med sjukvårdsutrustning eller annan utrustning som kan avvaras. I samband med sådant bistånd får kommunerna och landstingskommunerna enligt förslaget i skälig omfattning bekosta iordningställande och transport av utrustningen samt tillhandahålla och bekosta personal som behövs för att utrustningen skall kunna tas i bruk. Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 1976.

Beträffande lagförslaget och den närmare motiveringen för detta hänvisas till propositionen.

Motionerna

I motionen 1975:126 av fru Ekelund (c) och herr Korpås (c) föreslås: "att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan utformning av lagstiftningen om kommunal biståndsverksamhet att samma kompetens kommer att gälla för såväl kyrklig som borgerlig kommun beträffande katastrofinsatser i u-länderna".

I motionen 1975:2048 av herrar Werner i Malmö (m) och Nordstrandh (m) föreslås: "att riksdagen hos regeringen anhåller om sådan ändring av motivtexten att kyrklig kommun medgives samma rätt som borgerlig kommun i vad avser katastrofbistånd samt att kyrklig kommun ges rätt att ge katastrofbistånd även i form av kontanta medel".

I motionen 1975:2092 av fru Jonäng (c) och fru Andersson i Hjärtum (c) föreslås: "att riksdagen beslutar om en särskild lag som ger församling och kyrklig samfällighet rätt att lämna internationell katastrofhjälp på samma villkor som kommun och landstingskommun".

I motionen 1975:2093 av fru af Ugglas m. fl. (m) föreslås: "att riksdagen beslutar att det internationella katastrofbistånd som kommuner och landstingskommuner får lämna skall lämnas till SIDA, Röda Korset, Rädda Barnen, Lutherhjälpen eller något av FN:s biståndsorgan".

Beträffande motiveringarna hänvisas till motionstexterna.

Utskottet

Frågan om på vilket sätt kommunerna, landstingskommunerna och församlingarna bör kunna medverka med bistånd till u-länderna har utretts av kommittén för kommunal biståndsverksamhet. Kommittén föreslog enhälligt att kommunerna och landstingskommunerna genom en särskild lag ges befogenhet att lämna internationell katastrofhjälp. Vid remissbehandlingen fick kommitténs förslag ett i huvudsak positivt mottagande.

I propositionen framläggs ett förslag till lag om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp. Lagförslaget omfattar inte kyrklig kommun. Förslaget bygger på kommitténs förslag. I detta har endast gjorts vissa detaljändringar, främst i anslutning till påpekanden av remissinstanserna.

Enligt lagförslaget får kommun och landstingskommun lämna internationell katastrofhjälp med utrustning som kommunen eller landstingskommunen kan avvara. Sådant bistånd får lämnas i samband med krig, farsot, översvämning, jordbävning, vulkanutbrott, torka eller liknande händelse i annat land. Det får även lämnas i samband med återuppbyggnadsarbete efter sådan händelse. Förslaget möjliggör också att hjälp lämnas innan en katastrofsituation inträffat. Förutsättningen är då att utrustningen överlämnas till internationell hjälporganisation för att användas om en katastrof skulle inträffa. I övrigt uppställs inte krav på att hjälp skall förmedlas av sådan institution. I motiven understryks emellertid att detta bör vara det normala förfarandet.

Katastrofhjälp skall enligt lagförslaget avse utrustning som kan avvaras. Kontanta bidrag får sålunda i princip inte förekomma. Lagförslaget medger emellertid att kommun eller landstingskommun som beslutat lämna bistånd med utrustning i skälig omfattning får anvisa medel för iordningställande och transport av utrustningen samt tillhandahålla och svara för ersättning till personal som behövs för att utrustningen skall kunna tas i bruk.

Propositionens förslag har i huvudsak lämnats utan erinran i de följdmotioner som väckts. I motionen 1975:2093 av fru af Ugglas m. fl. (m) föreslås emellertid att rätten att lämna katastrofbistånd skall begränsas genom föreskrift att bistånd skall lämnas till vissa i motionen angivna internationella hjälporganisationer.

Enligt utskottets mening är propositionens förslag till lösning på frågan om kommuns och landstingskommuns rätt att lämna internationellt bistånd välavvägt och bör genomföras. Utskottet är inte berett att biträda förslaget i motionen 1975:2093. Som kommittén och departementschefen uttalat kan det förutsättas att kommun eller landstingskommun som vill lämna sådan hjälp som medges genom lagförslaget så gott som undantagslöst låter en internationell hjälporganisation förmedla biståndet. Det kan dock tänkas uppkomma situationer, där en direkt hjälpinsats från kommunernas sida framstår som befogad. Detta torde främst vara fallet när det föreligger redan etablerade förbindelser med en mottagande kommun (vänort) i annat land.

En sådan föreskrift, som föreslås i motionen 1975:2093, framstår med hänsyn till det anförda inte som lämplig.

Flertalet motioner i förevarande sammanhang avser att också kyrklig kommun skall medges rätt att ge katastrofbistånd. Detta föreslås i motionerna 1975:126 av fru Ekelund (c) och herr Korpås (c), 1975:2048 av herrar Werner i Malmö (m) och Nordstrandh (m) samt 1975:2092 av fru Jonäng (c) och fru Andersson i Hjärtum (c). Enligt motionerna 1975:126 och 1975:2092 bör kyrklig kommun få samma rätt i detta hänseende som föreslås i propositionen med avseende på kommuner och landstingskommuner. Enligt motionen 1975:2048 bör kyrklig kommun dessutom ges rätt att ge katastrofbistånd i form av kontanta medel.

Som departementschefen utvecklat i propositionen talar principiella skäl mot en allmän befogenhet att lämna bistånd med kontanta medel. Skälen har samma giltighet i fråga om församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna som med avseende på kommuner och landstingskommuner. De kyrkliga kommunerna kan bara i mycket begränsad utsträckning antas inneha utrustning som är lämpad för insatser i katastrofsituationer. Utskottet ansluter sig därför till kommitténs och departementschefens uppfattning att någon utvidgning av den kyrkokommunala kompetensen inte bör ske i detta sammanhang. Utskottet avstyrker sålunda motionerna 1975:126, 1975:2048 och 1975:2092. Utskottet vill tillägga att detta ställningstagande självfallet inte riktar sig mot det värdefulla biståndsarbete som bedrivs av olika hjälporganisationer med stöd av bl. a. inom församlingarna insamlade frivilliga gåvor, kollekter och andra bidrag.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. avslår motionerna 1975:126, 1975:2048 och 1975:2092,
2. med bifall till propositionen 1975:84 och med avslag på motionen 1975:2093 antar förslaget till lag om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp.

Stockholm den 29 april 1975

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herr Johansson i Trollhättan (s), fru Thunvall (s), herrar Mossberg (s), Jonnergård (c), Björck i Nässjö (m), Karlsson i Malung* (s), Nordin (c), Olsson i Edane (s), Sörenson* (s), Johansson i Malmö (s), Olsson i Sundsvall (c), fru Jacobsson (m), herrar Berndtson (vpk) och Lindahl i Hamburgsund (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr Björck i Nässjö (m) och fru Jacobsson (m) vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar med orden "Enligt utskottets mening" och slutar med orden "inte som lämplig" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan propositionens förslag till lösning på frågan om kommuns och landstingskommuns rätt att lämna internationellt bistånd i princip godtagas. En grundtanke bakom förslaget som utskottet vill starkt understryka är att det är statsmakterna som bär ansvaret för våra internationella förbindelser och har att bestämma biståndsverksamhetens inriktning och omfattning. Med denna grundsyn bör det självfallet vara uteslutet att kommuner eller landstingskommuner bedriver egen direkt biståndsverksamhet. Även hänsyn till de hjälpbehövande talar mot en sådan ordning. En effektiv biståndsverksamhet fordrar nämligen stor erfarenhet av sådan verksamhet. Den jämkning i propositionens förslag som föreslås i motionen 1975:2093 bör med hänsyn till det anförda genomföras. I lagen bör sålunda införas en uttrycklig föreskrift att utrustningsbistånd som avses med lagen skall överlämnas till SIDA, organisation som tillhör Internationella röda korset eller Internationella rädda barnen unionen, Lutherska världsförbundets hjälporganisation eller något av FN:s biståndsorgan. Utskottet framlägger förslag till reviderad lydelse av lagförslaget i enlighet med det anförda.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

att riksdagen

2. med anledning av propositionen 1975:84 och med bifall till motionen 1975:2093 antar förslag till lag om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp med följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
Förslag till Lag om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp	
Härigenom föreskrives följande.	
Kommun och landstingskommun får i samband med krig, farsot, översvämning, jordbävning, vulkanutbrott, torka eller liknande händelse i annat land eller återuppbyggnadsarbete efter sådan händelse *bistå med*	*För att användas som hjälp* i samband med krig, farsot, översvämning, jordbävning, vulkanutbrott, torka eller liknande händelse i annat land eller återuppbyggnadsarbete efter sådan händelse *får kommun el-*

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
utrustning som kommunen eller landstingskommunen kan avvara. Utrustning som nu sagts *får också överlämnas till internationell hjälporganisation för att användas, om sådan händelse skulle inträffa.*	*ler landstingskommun lämna* utrustning som kommunen eller landstingskommunen kan avvara. Utrustning som nu sagts *skall överlämnas till SIDA, organisation som tillhör Internationella röda korset eller Internationella rädda barnen unionen, Lutherska världsförbundets hjälporganisation eller något av Förenta nationernas biståndsorgan.*

Kommun eller landstingskommun som har beslutat att lämna bistånd med utrustning får i skälig omfattning anvisa medel för iordningställande och transport av utrustningen samt tillhandahålla och svara för ersättning till personal som behövs för att utrustningen skall kunna tagas i bruk.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.